

Siyeri Satırdan Sadıra Okumak

﴿قُلْ هَذِهِ سَبِيلِي أَدْعُو إِلَى اللَّهِ عَلَىٰ بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنِ
اتَّبَعَنِي وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ﴾

→ ❁ ❁ ❁ ←

“(Resûlüm!) De ki: “İşte bu, benim yolumdur. Ben Allah’a çağırıyorum, ben ve bana uyanlar aydınlık bir yol üzerindeyiz. Allah’ı her şeyden tenzih ederim! Ve ben O’na şirk koşanlardan değilim.”

(Yûsuf, 12/108)

HİRA

- ❁ Abdullah b. Ömer, neden İmam Şa’bi için: “Ne güzel anlatıyor. Sanki o da (Şa’bi) bizimle berabermiş gibi (anlatıyor)...” demiştir?
- ❁ Asr-ı Saâdet dünyasına hakikaten olmasa bile hayalen gitmek mümkündür. Nasıl?
- ❁ Asr-ı Saâdet’te en fazla hangi tabloda yer almak isterdiniz?
- ❁ Hayal ve hakikat dengesi nasıl kurulmalıdır?
- ❁ Sadırlarda okunan siyeri geleceğimizin inşâsında en önemli kaynak edinmeliyiz. Neden?

Siyeri Sadece Satırlardan Değil, Olayların İçerisine Dâhil Olarak Okumalıyız.

Sahâbeden sonra en hayırlı nesil olan tabiîn neslinin önemli âlimlerinden biri de İmam Şa'bi'dir.^[1] O, h. 19/m. 640'da *Kûfe'* de doğmuş, h. 104/m. 722 yine *Kûfe'* de vefat etmiştir. Kendi ifadesi ile 500 sahâbî ile görüşmüş, onları tanımış ve başta Abdullah b. Mes'ûd olmak üzere birçoğundan özel dersler almış, hadisler işitmiş ve kendinden sonraki nesillere bunları aktarmıştır.^[2]

Hiz. Ömer'in oğlu Abdullah b. Ömer; İmam Şa'bi'yi çok sever, onu sık sık ziyaret ederdi. Ne zaman onun yanına gitse İmam Şa'bi'nin insanlara Allah Resûlü'nün (sas) hayatına dair bir şeyler anlattığını görürdü. Abdullah b. Ömer de o meclise dâhil olur, İmam Şa'bi'yi dinler, sonra şöyle derdi: “Ne güzel anlatıyor. Sanki o da (Şa'bi) bizimle berabermiş gibi (anlatıyor)...”^[3]

Abdullah b. Ömer'in bu sözü, siyer nasıl anlaşılmalı ve nasıl anlatılmalı konusunda bize bir bilinç vermelidir. O, sahâbenin büyüklerinden biri olarak bu işin aslında “bizimle berabermiş gibi” anlatılması gerektiğini söylemektedir. İşte bundan dolayı bizlerin, siyeri sadece satırlardan değil, olayların içerisine dâhil olarak sanki oradaymış gibi, sanki o hadiselerin içerisindeymiş gibi okumamız bize çok farklı istifade imkânları sunacaktır.

Peki, arada bu kadar zaman ve mekân farkı varken böyle bir okuma mümkün müdür? Elbette mümkündür. Nasıl mümkün olduğuna dair size Bediüzzaman'dan bir tablo aktarayım. Diyor ki: “Eğer istersen gel, *Asr-ı Saâdet'e*, *Cezîretü'l-Arab'a* gideriz. Hayalen olsun O'nu vazife başında görüp ziyaret ederiz. İşte bak: *Hüsn-ü sîret ve cemâl-i sûret ile mümtaz bir Zât'ı* görüyoruz ki elinde

[1] Bkz. Yaşar Kandemir, “Şa'bi”, *DİA*, XXXVIII, 217, 218.

[2] Buhâri, *et-Tarihü's-Sağır*, I, 288.

[3] Zehebi, *Siyeru a'lami'n-nübelâ*, V, 175.

mu'ciznümâ bir kitap, lisânında hakâikâşinâ bir hitâb, bütün Benî Âdem'e, belki cin ve inse ve meleğe, belki bütün mevcudâta karşı bir hutbe-i ezeliyeyi tebliğ ediyor. Sırr-ı hilkat-i âlem olan muammâ-i acîbânesini hall ve şerh edip ve sırr-ı kâinat olan tılsım-ı muğlâkını feth ve keşfederek, bütün mevcudâtтан sorulan, bütün ukûlü hayret içinde meşgul eden üç müşkül ve müthiş suâl-i azîm olan "Necisin? Nereden geliyorsun? Nereye gidiyorsun?" suâllerine muknî, makbul cevap verir."^[4]

Demek ki Asr-ı Saâdet dünyasına hakikaten olmasa bile hayalen gitmek mümkündür. Siyerin satırlarında okuduğumuz nice hadiselerin, gazvelerin, tabloların sadrına yani içerisine dâhil olmak mümkündür. İnsanın kendisini oradaymış gibi hissetmesi, hadiselerle canlı bağlar kuruyormuş gibi olması imkân dâhilindedir ve böyle yapmak istifadeyi daha da ziyadeleştirmektedir. Bu canlı okuyuş, insanı sıradan bir tarih, menkıbe, kıssa okur gibi soğuk bir halden kurtaracak, bazen heyecanlandırarak, bazen duygulandıracak, bazen kızdıracak, bazen sevindirecek, yani okuyucuyu okunan metnin içerisine çekerek, farklı bir hale pencere açacaktır.

Aslında böyle bir canlı okuyuşu biz Efendimiz'in (sas) ve sahâbenin tüm okuyuşlarında görüyoruz. Onlar ilahî kelâmı, kâinat kitabını, geçmiş kavimlere ait hatıraların olduğu mekânları hep canlı bir okuyuş ile okumuşlardır. Eğer böyle bir canlı okuyuş olmasaydı, Efendimiz (sas): **"Beni Hûd Süresi ve kardeşleri (Vakıa, Hâkka, Mürselat, Nebe, Tekvîr, Gâşiye) ihtiyarlattı."**^[5] der miydi? Yağan yağmura cübbesini tutup onu karşılamasına şaşırان sahâbe-ye: **"Onun ahdi benimkinden daha taze!"**^[6] der miydi? Ya da Uhud Gazvesi'nden sonra o mekâna karşı olumsuz bir düşünce besleyenleri düzeltme adına: **"Muhakkak ki Uhud bir dağdır. Biz onu severiz o da bizi sever."**^[7] der miydi? Yine sahâbe ile beraber Tebûk Gazvesi'ne giderken Hz. Sâlih'in kavminin (Semûd Kavmi) azaba uğradığı mekânlardan geçerken: **"Buradan çabuk geçiniz. Burası kendilerine zulmeden, bundan dolayı da azaba uğrayanların yurdudur. Siz onların evlerine uğradığınızda benzer azapların size de geleceğinden korkarak ve (boyun büküp) ağlayarak geçiniz."**^[8] der miydi? Bu örneklerin hepsi canlı bir okuyuşa teşviktir. Öyleyse biz de

[4] Bediüzzaman Said Nursî, *Sözler*, s. 257.

[5] İbn Kesîr, *Tefsîr*, II, 435; Tirmizî, "Tefsîr", 56.

[6] Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred*, s. 301, 302.

[7] Buhârî, "Zekât", 54.

[8] Vâkıdî, *Kitabü'l-Meğazi*, II, 392; İbn Hişâm, *Sîre*, IV, 222, 223.

bizden önce yaşamış ama yaşadıkları hayatlar kayıt altına alınmış, başta Efendimiz (sas) ve sahâbe olmak üzere tüm İslâm büyüklerinin hatıralarını böyle okumalıyız.

Mesela; Efendimiz'e (sas) *Hira'* da ilk vahyin geldiği anları okurken sanki o karanlık mağaradaymış gibi olmak, Cebrâil ile Efendimiz'in (sas) konuşmalarına bizzat şahitlik etmek, "**İkra!/Oku!**" diyen Cebrâil'e titrek bir ses ile "**Ma ene bi kârî!/ Ben okuma bilmem!**" diyen Efendimiz'in sesini duymak, sonra Cebrâil'in Efendimiz'i kanatları arasına alarak sıkmasında sanki o hâli yaşamak ve arkasından Alak Sûresi'nin ilk beş âyetini bizzat Cebrâil'den alıyormuş gibi dinlemek, herhâlde insana çok farklı duygular yaşatacak, çok farklı bir ruh hâli tattıracaktır.

Ağır bir söz ve ağır bir yük olan vahyi alınca^[9] Efendimiz'in (sas) çektiği o sıkıntılara ortak olmak, O'nunla beraber *Hira'* dan çıkıp Hatice'nin şefkat dolu kollarına doğru yürümek, yürürken taşın, toprağın, "*Es-Selamu Aleyke Yâ Resûlullah/ Selam olsun sana Ey Allah'ın Resûlü!*" seslerini işitmek, korku ve endişe ile eve girmek ve: "**Zemmilunî, zemmilunî/Beni örtün, beni örtün.**" diyerek örtünün altına giren Efendimiz'e refakat etmek, nice sonraları biraz teskin olup başından geçenleri Hz. Hatice'ye anlatırken ve annemizin büyük bir vakar ile söylenenleri dinleyip arkasından Efendimiz'i teskin etmek için söylediklerini bizzat işitir gibi tüm bu tabloların içerisine dâhil olmak, gerçekten insana çok farklı haller yaşatacaktır.

Varaka b. Nevfel'in ilerleyen yaşına rağmen Hz. Hatice'den ve Efendimiz'den (sas) vahyin nâziline dair olanları dinlerken bir anda gençleşerek "*Kuddüs, Kuddüs*" diye haykırmasına şahit olmak, o bilge zatın: "*Muhakkak kavmin seni yalanlayacak, seni yurdundan sürüp çıkaracak ve seni öldürmek için her yolu kullanacak*"^[10] diye, risâlet davasına mensup olanların kaderine dair söylediklerini bizzat ondan işitmek ve bu yolda, yalanlanmak, işkencelere uğramak, hicret yollarına düşmek ve öldürülmek olduğunu bilmek insana çok önemli mesajlar verecektir.

Mekke'nin o zorlu günlerinde birer birer sahâbî efendilerimizin iman ettikleri o tablolara şahit olmak, onların Efendimiz (sas) ile görüşmelerinde

[9] "*Doğrusu biz sana (taşınması) ağır bir söz vahyedeceğiz.*" Müzzemmil, 73/5.

[10] Buhârî, "Bed'i'l-Vahiy", 1; Belâzürî, *Ensâbü'l-Eşrâf*, I, 116-118.

bir köşede durup konuşmalarını bizzat onlardan dinliyormuş gibi işitmek, daha yeni on sekizine girmiş Erkam b. Ebi'l-Erkam'ın gelip Müslüman olmasını gözyaşları içerisinde seyretmek ve arkasından Resûlullah'ı (sas) duyuracaktır, "Evim, evindir yâ Resûlullah!" deyip evini yiğitlerin yetişeceği bir potaya dönüşün diye vakfetmesine şahit olmak, gerçekten insana çok farklı haller yaşatacaktır.

Dârü'l-Erkam ya da sahâbenin ifadesi ile *Dârü'l-İslâm*^[11] olan o güzel eve gidip gelen talebelerden biri olmak, hayalen bile olsa o ev içerisinde bulunmak, o evde Efendimiz'in sesi ile bir âyeti işitmeye çalışmak, sahâbî ile kol kola, omuz omuza Kur'ân'ı tâlim etmek, her gün nâzil olacak yeni bir âyeti heyecan ile beklemek, belki Abdullah b. Mes'ûd'un arkasına takılıp Kâbe'nin avlusuna gidip Rahman Sûresi'ni müşriklerin yüzüne karşı okumak ve hakaretlerin, tekmelerin, tokatların muhatabı olmak, kan-revan içerisinde Dârü'l-Erkam'a taşınırken: "Yâ Resûlullah! Müşriklerin hiç bu kadar küçüldüklerini görmemiştim!"^[12] diyen Abdullah b. Mes'ûd'un o sözüne ortak olmak, gerçekten insana çok farklı duygular yaşatacaktır.

Bazen sahâbenin arkasına takılıp Mekke'de dolaşmak, bazen onlarla Mekke dışındaki Ebû Düb Vadisi'ne gitmek, orada gizlice namaz kılmak, o anlarda gelip namaz ile alay eden müşriklere öfke duymak, yumruğunu sıkıp bağırmamak için dudak ısırarak, sonra hakaretlere dayanamayıp yerden bir deve kemiği almaya çalışan Sa'd b. Ebî Vakkâs'a o kemiği uzatmak, "Ey Sa'd! Al bunu ve vur onun kafasına ama Resûlullah'ın uyarısını unutma!" demek, o sahnelerin, tabloların hepsinin içerisine dâhil olmak, insana gerçekten çok farklı hâller yaşatacaktır.

Yâsir ve Sümeyye'nin işkenceler altında kıvrandıkları anlara şahit olmak, iman adına ödenen o büyük bedellerin boyutunu bizzat hissetmek, gözleri önünde babasının ve annesinin şehadetlerini gören Ammâr b. Yâsir'i teselli etmeye gitmek, belki onun gözyaşlarını silmek, belki Bilal'in kızgın taşlar altında "Ehad! Ehad!" diye inlemesini işitmek ve koşup yanına: "Ey Bilal! Sabret! Gün gelecek sen Kâbe'nin çatısına çıkacak ve Ehad olan Rabbinin sesini orada haykıracaksın!" müjdesini vermek, gerçekten insana çok farklı haller yaşatacaktır.

[11] İbn Sa'd, *Tabakât*, III, 276.

[12] İbn Hacer, *el-İsâbe*, II, 381-386.

Yeri gelince ıssız gecelerde Talha b. Ubeydullah'a konuk olmak, onunla dertleşmek, annesinden çektiği sıkıntılardan dolayı onu teselli etmek, yeri gelince Hz. Osman ve Hz. Rukiyye'nin arkasından Efendimiz ile birlikte el sallayarak onları gözyaşlarıyla Habeşistan'a uğurlamak, yeri gelince Efendimiz'in yanında vefat eden amcası Ebû Tâlib'in arkasından gözyaşı dökmek, yeri gelince Hatice validemizin vefatına ağlamak, Efendimiz'i yetim bırakıp gitmesine yanmak, "Niye gittin ki Ey Anneciğim! Şimdi Efendim kimin göğsüne başını koyacak, kiminle teskin olacak, kime derdini açacak" deyivermek... Yeri gelince Hz. Ali ile beraber hicret gecesi, Peygamber'e kefarete olma adına aynı örtünün altına girebilmek, "Beni de doğrayın ne olur beni de doğrayın ama O'na (sas) en küçük bir zarar vermeyin." deyivermek...

Yeri gelince Sevr mağarasında Hz. Ebû Bekir'in hemen yanı başında yer almak; o dostluğa, o fedakârlığa hayran olmak, o yolda onların arkasında yürüyen bir çift ayak olmak... Yeri gelince Kubâ Köyü'nde, aziz misafirlerin gelişini bekleyen o meraklı bakışlardan biri olmak ve "Talael bedru aleyyna" diyerek hicret yolcusu o iki güzide insanı karşılamak... Yeri gelince Mescid-i Nebvî'nin temellerine birkaç taş taşımak... Yeri gelince Ebû Eyyûp el-Ensârî'ye, o Mihmandâr-ı Nebî'nin evine konuk olmak... Yeri gelince Bedir'e 313 yiğidin arkasına takılarak yürümek, Uhud'a Mus'ab'ın yanında varmak... Ayneyn geçidinde görevlendirilen elli okçu ile nöbet tutmak... Komutan Abdullah b. Cübeyr'in emrine itaat etmek, Resûlullah'ın talimatını unutup giden askerlerin ardından: "Ne olur gitmeyin, ne olur yapmayın!" deyip çırpınmak...

Yeri geldiğinde Selmân-ı Fârisî'nin hemen yanı başında eline aldığı kazma ile hendekler kazmak... Bin savaşçıya bedel Amr b. Vûd'un karşısına çıkan Hz. Ali'ye dua etmek, Ali'nin onu devirmesi ile tekbir getiren sahâbe ile beraber tekbir getirmek... O gün yoğun ok atışlarından dolayı namazlarını eda edememiş olan Efendimiz ve sahâbe ile birlikte üzülmek, sonrasında Resûlullah'ın kendilerini namazdan alıkoyan o azgın topluluk için yaptığı bedduaya âmin demek...^[13]

[13] Efendimiz (sas) Hendek Gazvesi'nde, kendilerini namazdan alıkoyan müşrikler için şöyle diyor: "Ey Kitabı indiren ve Ey hesabı süratli olan Allah'ım! İslâm aleyhine toplanan bu gurupları dağıt. Allah'ım! Onları darmadağın et, onları hezimete uğrat ve onları sars!" Buhârî, "Cihad", 156.

Yeri geldiğinde Hudeybiye’de Hz. Ömer gibi yerinde duramayacak kadar heyecanlanmak, Süheyl b. Amr’ın sözlerine öfkelenmek, antlaşma metnine yazılan *Muhammedün Resûlullah* ifadesini sildirmek isteyen Süheyl’e kızan Hz. Ali’nin yanında yer almak ve neticede o sene Mekke’ye giremeyen sahâbe ile mahzun mahzun Medine’ye geri dönmek... Yeri geldiğinde Hayber’de Haydâr-ı Kerrâr olan Hz. Ali’nin atının üzengisine yapışarak onunla beraber Yahudi kalelerini zorlamak... Yeri gelince Ebû Ubeyde b. Cerrâh’ın, Hâlid b. Velid’in ve diğer komutanların arkasında Mekke’nin fethi için on bin sahâbe ile birlikte o güzel şehre girmek...

Yeri geldiğinde Tebûk Gazvesi için: **“Kim Allah yolunda zorluk ordusunu donatır?”**^[14] diyen Hz. Peygamber’in (sas) sesini sessizliğe mahkûm etmemek için Hz. Osman ile beraber: *“Ben yâ Resûlullah! Benden şu kadar!”* diyebilmek... Yeri geldiğinde Veda Haccı için binlerce sahâbenin arasında o güzel yolculuğa çıkabilmek... Arafat’ta, Müzdelife’de, Mina’da bazen: **“Ya Eyyühe’n-Nâs/Ey İnsanlar!”** bazen: **“Ya Eyyühe’l-Müslimîn/Ey Müslümanlar!”** diyen Hz. Peygamber’in sedasına: *“Lebbeyk!”* deyip icabet edebilmek...

Yeri gelince Efendimiz’in (sas) hastalığına sahâbe ile birlikte gözyaşı dökmek, **“Söyleyin Ebû Bekir’e namazı o kıldırın.”** emri gereği Hz. Ebû Bekir, Peygamberin mihrabına geçince gözyaşları içerisinde onun arkasında namaza durmak... Son pazartesi günü iyileşme izleri görülen Efendimiz’in o hâline sevinmek ama aynı gün O’nun vefatı ile sarsılan Medine’deki her bir sahâbî gibi derinden sarsılmak... O günlerde Hz. Fâtıma annemizin hüznüne ortak olmak, dedeleri için gözyaşı döken Hasan ve Hüseyin’in yanlarına oturup onları teskin etmek, Hz. Ebû Bekir’in: *“Her kim Muhammed’e (sas) tapıyorsa bilsin ki Muhammed ölmüştür. Her kim de Allah’a ibadet ve kulluk ediyorsa bilsin ki Allah; Hayy’dır, ölümsüzdür.”*^[15] sesi ile irkilmek ve bir daha dirilmek ve sonra: **“Muhammed ancak bir peygamberdir. Ondan önce birçok peygamber gelip geçmiştir. Şimdi o ölür veya öldürülürse siz ardınıza dönüverecek misiniz? (Dininizden dönecek veya savaştan kaçacak mısınız?) Kim ardına dönerse elbette Allah’a hiçbir şeyle zarar verecek değil fakat şükredip sabredenlere Allah muhakkak mükâfat verecektir!”**^[16] âyeti Hz. Ebû Bekir’in dilinden

[14] Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, IV, 75.

[15] Buhârî, “Cenâiz”, 3; İbn Mâce, “Cenâiz”, 65; Belâzürî, *Ensâbü’l-Eşrâf*, I, 566.

[16] Âl-i İmrân, 3/144.

dökülünce sahâbe gibi sanki âyet yeni nâzil olmuşçasına bir ruh hâline kapı açmak... Ve daha nice yerlerde, tablolarda, hadiselerde, satırlarda kalmayıp hadiselerin içerisine dâhil olmak...

Böyle bir okuyuş, Saâdet Asrı ile aradaki zaman ve mekân farklarını ortadan kaldıracak, her an onların dünyasına dâhil olmayı sağlayacaktır. Elbette bunu yaparken sadece bir hayal ve his insanı durumuna düşmeyecek, hayallerde gezen, geçmişi böyle değerlendirip bugünden kopan biri olmamaya dikkat etmek gerekecektir. Bu da ancak işin başına siyeri geleceğimizin inşâsında bir imkân olarak görmekle halledilecek bir durumdur. Mesele o günün dünyasına dâhil olmak ama bugünden de kopmamak, oradan alınan mesajları buralara taşıyabilmektir.

DÂRÜ'L-ERKAM

- ❖ “Canlı okuyuş” ne demektir? Peygamberimiz ve sahâbe bunu nasıl yapmıştır?
- ❖ Siyeri olayların içerisine dâhil olarak okumak, insana neler kazandırtır?
- ❖ Peygamberimizin, azaba uğrayan geçmiş kavimlere ait yerlerden geçerken takındığı tavrı nasıl anlamalıyız?
- ❖ Varaka b. Nevfel’in Hz. Peygamber’e söylediği o ilk sözler nasıl anlaşılmalıdır?
- ❖ On sekiz yaşlarında bir delikanlı olan Erkam b. Ebi’l-Erkam’ın, “*Evim evindir, yâ Resûlullah!*” demesi, bugünün insanları olarak bize neler söylemektedir?

SUFFA

- ❖ Siyeri sadece satırlardan değil, olayların içerisine dâhil olarak okumalısın ki o havayı on dört asır sonrasında bile hissedip gerçek manada istifade edebilesin.
- ❖ Hakikatte gidemeyeceğin o dünyaya bazen hayalen olsa bile gitmelisin ki sahâbe ile diz dize verip aynı güzellikleri tadabilesin.
- ❖ Hayalen gittiğin o güzel dünyadan yaşadığın zemine mesajlar taşımalsın ki o yolculuğunu gerçek maksadına eriştirip hayra vesile olabilesin.
- ❖ Kur’ân’la, kâinatla ve hadisatla; o ilk nesil gibi canlı bir okuyuş ile bağ kurmalısın ki etrafındaki her şeyin sana söylediği bir sözün olduğunu unutmayasın.
- ❖ Asr-ı Saâdet’te yaşanmış hemen hemen her olayın, bugün de bir benzerinin olduğunu hatırlından çıkarma ki o gün ortaya konan o tavırların aynılarını bugün sen de yapabilesin.